

Infekce spojené se zdravotní péčí

(Healthcare-associated Infections – HAI)

„Nemocniční nákazy“

MUDr. Bohdana Rezková, Ph.D.

Ústav ochrany a podpory zdraví LF MU

Definice

1. Pro účely Doporučení rady Evropské unie o bezpečnosti pacientů

Infekce spojené se zdravotní péčí znamenají onemocnění nebo patologické stavy související s přítomností infekčního činitele nebo jeho produktu při současné expozici zdravotnickým zařízením nebo zdravotnickým procedurám či léčbě.

2. Zákon .č 258/2000 Sb.:

Infekcí spojenou se zdravotní péčí se rozumí nemoc nebo patologický stav vzniklý v souvislosti s přítomností původce infekce nebo jeho produktů ve spojitosti s pobytem nebo výkony prováděnými osobou poskytující péči ve zdravotnickém zařízení, v týdenním stacionáři, domově pro osoby se zdravotním postižením, domově pro seniory nebo v domově se zvláštním režimem, v příslušné inkubační době.

Epidemiologické dělení

Nespecifické

klasické infekce zavlečené z komunity

Původce:

běžné patogenní mikroorganismy

Například:

- akutní respirační infekce
  - alimentární nákazy
    - svrab

Specifické

přenos v souvislosti s vyšetřováním, léčbou a ošetřováním pacienta

Původce:

mikroflóra pacienta, rezistentní nemocniční kmeny

Například:

- močové infekce
- infekce chirurg. ran atd.

Původci NN

Bakterie

- u specifických NN se uplatňují převážně **podmíněně patogenní kmeny** (stafylokoky, enterokoky, enterobakterie, pseudomonády a jiné nefermentující tyčky)
- uplatnění těchto kmenů je dáno stupněm patogenity kmene – **virulencí** (tvorba toxinů, faktorů invazivity, biofilmu,...)
- v časně fázi od přijetí - převážně endogenní kmeny
- od 5.dne exogenní kmeny – **rezistentní nemocniční kmeny**

Původci NN

Viry

Rotaviry, Noroviry

- způsobují gastroenteritidy (zvracení, průjem)
- odolné k dezinfekčním prostředkům
- nízká infekční dávka
- přenos kapénkami
- NN časté na dětských a geriatrických odd.

Hepatické viry

- hepatitida A,B,C

Další:

- Herpes viry, cytomegaloviry, adenoviry

Původci NN

Kvasinky

- invazivní kandidóza je nejčastějším houbovým onemocněním u hospitalizovaných pacientů
- převažuje *Candida albicans*
- *Candida auris* (rezistence k flukonazolu!) - zvyšující se záchyt, nejčastěji způsobuje infekce krevního řečiště
- ohrožují zejména novorozence a imunosuprimované
- ke kolonizaci přispívají ruce zdravotníků

Odolnost patogenů

Odolnost vůči podmínkám prostředí

- většina původců NN je schopna dlouhodobě přežít v prostředí nemocnice
- G- tyčky ve vlhkém prostředí
- stafylokoky a enterokoky na suchých površích
- spory!
- viry dny (virus chřipky) až týdny (HAV)

Rezistence k antibiotikům

- epidemiologický význam má zejména genetická rezistence:
  - přirozená (šíří se vertikálně)
  - získaná (šíří se horizontálně!)
- kmen rezistentní – multirezistentní - extenzivně rezistentní - panrezistentní

Odolnost k dezinfekčním prostředkům (snížená citlivost)

- nemá význam pro praxi (používány dostatečně vysoké koncentrace)

Pojmy

Kolonizace

- stav, kdy je mikrobiologicky prokázán původce infekce v určité anatomické lokalitě, ale nejsou přítomny klinické známky infekce
- !!! spory toxigenních kmenů *Clostridium difficile*, kmeny rezistentních enterobakterií ve střevě....

Infekce (v případě NN)

- klinicky manifestní onemocnění v kauzální souvislosti s interakcí s patogenem

ZDROJ

PŘENOS

VNÍMAVÝ
JEDINEC

ZDROJ

- **Pacient** – hlavní zdroj, často endogenní rezervoár, opakované hospitalizace, hospitalizace v zahraničí (kolonizace!)
- **Personál** – vzácněji (např. nazální nosičství stafylokoků)
- **Prostředí** – výjimečně (teplá voda, kontaminace ovzduší sporami plísní během stavebních prací, oprav ....)

PŘENOS

- Přenos kontaktem – typický pro NN (převažuje nepřímý)
- Přenos kapénkami – vzácnější (respir.viry, streptokoky)
- Přenos vzduchem – výjimečný (varicella, TBC)
- Přenos krví – vzácný (VHB, VHC, HIV)
- Specifické mechanismy přenosu:
  - kontaminace infekčním aerosolem (odsávání, splachování WC)
  - endogenní přenos (mikroaspirace u ventilátorové pneumonie,..)

VNÍMAVÝ JEDINEC

|

VNÍMAVÝ JEDINEC II

Faktory ovlivňující vnímavost pacienta

VNITŘNÍ FAKTORY

(souvisí s biologickou rovnováhou organismu)

- **věk**
(do 3 let věku, starší 65 let!)
- **oběhové poruchy**
- **základní onemocnění**
(diabetes, karcinom, popáleniny,...)
- **porucha výživového stavu**
(podvýživa, obezita)
- **návyková zátěž** (alkoholismus, nikotinismus, narkomanie)

Nedají se výrazněji ovlivnit!!!

VNĚJŠÍ FAKTORY

(souvisí s léčebnou a diagnostickou péčí)

- **invazivní intervence**
(operace, cévní a močová katetrizace, plicní ventilace...)
- **imunoprese**
(ATB, kortikoidy,...)
- **délka hospitalizace, opakovaná hospitalizace**
- **umělé implantáty**

Dají se ovlivnit řadou protiepidemických opatření!!!

Surveillance NN

- **Lokální** (na úrovni nemocnice) – zásadní význam
- **Národní** (Národní referenční centrum pro infekce spojené se zdravotní péčí při Státním zdravotním ústavu – www.nrc-hai.cz)
- **Mezinárodní** (Evropské centrum pro prevenci a kontrolu infekcí – ECDC – ve Stockholmu)

Lokální surveillance NN

Účel

- Určení „endemické hladiny“ (obvyklého výskytu) v nemocnici
- Signalizace excesů
- Získávání podkladů pro cílená opatření
- Hodnocení účinnosti intervencí

Lokální surveillance NN

Možnosti
vyhledávání
případů

- Indikace antibiotické léčby
- Výsledky mikrobiologických vyšetření
- Dokumentace (reoperace, opakovaná hospitalizace, překlad pacienta na JIP, febrilie,...)

Definiční systémy pro potřeby surveillance

(dle ECDC)

- Infekce krevního řečiště
- Infekce spojené s cévními katetry
- Infekce kardiovaskulárního ústrojí
- Pneumonie
- Respirační infekce jiné než pneumonie
- **Infekce v místě chirurgického výkonu**
- Infekce močového ústrojí
- Infekce centrálního nervového systému **a další....**

Kritéria SSI – ST

Deep incisional
surgical site
infection, except
after CBGB –
(hluboká incizní,
měkké tkáně)

- ❑ infekce vznikne do 30 dnů po operaci, pokud nebyly v místě ponechány implantáty, s implantáty do 90 dnů po operaci a zdá se, že infekce souvisí s operací a
- ❑ infekce postihuje hluboké měkké tkáně incize (fascii a svalovou vrstvu) a
- ❑ pacient má nejméně 1 z následujícího:
  - purulentní výtok z hluboké incize, ale ne z orgánu/prostoru, který je součástí místa chirurgického výkonu,
  - spontánní dehiscence v oblasti měkkých tkání nebo je na základě úvahy otevřena chirurgem když pacient má alespoň jeden z následujících příznaků:
    - horečku ($> 38^{\circ}\text{C}$),
    - lokalizovanou bolest nebo zvýšenou palpační citlivost,
    - absces (nebo jiné známky infekce probíhající v měkkých tkáních v místě incize byly zjištěny při přímém vyšetření, během reoperace, nebo při histopatologickém nebo radiologickém vyšetření,
  - diagnózu hluboké incizí SSI stanovenou chirurgem nebo ošetřujícím lékařem.

Annual epidemiological report ECDC

Surgical site infections

(data z let 2013 and 2014, publikované v dubnu 2016)

Microorganisms	CABG (n=1 059)	CHOL (n=743)	COLO (n=4 066)	CSEC (n=528)	HPRO (n=2 507)	KPRO (n=814)	LAM (n=141)	Total (n=9 858)
Gram-positive cocci	61.0	35.1	31.1	50.0	65.3	69.2	61.0	47.9
<i>Staphylococcus aureus</i>	19.4	9.8	4.3	25.8	30.8	34.4	29.1	17.0
Coagulase-negative staphylococci	33.2	2.8	2.1	10.0	18.8	22.7	18.4	12.1
<i>Enterococcus</i> species	7.6	19.4	21.9	7.2	11.3	6.3	9.2	15.2
<i>Streptococcus</i> species	0.3	3.0	2.4	5.7	3.5	3.8	3.5	2.8
Other Gram-positive cocci	0.5	0.1	0.3	1.3	1.0	2.0	0.7	0.7
Gram-positive bacilli	1.2	0.7	0.4	1.5	2.2	2.8	0.7	1.2
Gram-negative bacilli, Enterobacteriaceae	23.5	45.8	48.5	32.8	18.7	15.4	22.7	34.1
<i>Escherichia coli</i>	4.3	22.1	28.6	17.4	6.1	4.1	9.2	16.9
<i>Citrobacter</i> species	2.1	2.8	2.0	0.9	0.4	0.4	1.4	1.5
<i>Enterobacter</i> species	4.5	5.8	4.6	3.8	3.2	3.2	0.7	4.1
<i>Klebsiella</i> species	4.6	10.4	5.0	3.6	2.2	2.3	5.0	4.4
<i>Proteus</i> species	3.9	1.9	3.2	4.2	3.5	2.6	3.5	3.3
<i>Serratia</i> species	1.3	0.7	0.6	0.6	0.7	0.9	2.1	0.8
Other Enterobacteriaceae	2.7	2.2	4.5	2.3	2.7	2.0	0.7	3.3
Gram-negative non-fermentative bacilli	6.3	5.9	9.1	4.7	6.0	6.5	9.9	7.3
<i>Acinetobacter</i> species	0.5	2.0	0.5	0.2	0.7	0.7	1.4	0.7
<i>Haemophilus</i> species	0.2	0.1	0.0	0.6	0.0	0.1	0.0	0.1
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	4.5	3.8	7.8	3.0	4.3	4.3	8.5	5.8
Pseudomonadaceae family, other	0.7	0.0	0.2	0.2	0.8	0.6	0.0	0.4
<i>Stenotrophomonas maltophilia</i>	0.4	0.0	0.1	0.0	0.1	0.5	0.0	0.2
Other gram-negative non-fermentative bacilli	0.1	0.0	0.3	0.8	0.1	0.2	0.0	0.2
Anaerobes	1.4	3.4	4.3	4.7	1.2	1.1	3.5	2.9
<i>Bacteroides</i> species	0.3	1.6	3.5	1.7	0.5	0.2	0.0	1.8
Other anaerobes	1.1	1.7	0.8	3.0	0.7	0.9	3.5	1.0
Other bacteria	5.5	7.7	3.6	5.3	6.0	4.9	1.4	4.9
Fungi, parasites	1.0	1.5	3.0	0.9	0.4	0.1	0.7	1.7
<i>Candida</i> species	1.0	1.3	2.8	0.9	0.4	0.0	0.7	1.5
Other fungi or parasites	0.0	0.1	0.2	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1

CABG: coronary artery bypass graft, CHOL: cholecystectomy, COLO: colon surgery, CSEC: caesarean section, HPRO: hip prosthesis surgery, KPRO: knee prosthesis surgery, LAM: laminectomy

Cílená prevence

Zaměřená na nejzávažnější a nejovlivnitelnější skupiny:

- infekce močového ústrojí – nejčastější NN, nízká mortalita
- ventilátorová pneumonie – nejčastější NN kriticky nemocných,
- vysoká mortalita (20 – 50%)
- infekce v místě chirurgického výkonu – až 40% chirurgických
pacientů
- katéetrové infekce krevního řečiště – méně časté, vysoká mortalita

Metodický podklad tvoří guidelines CDC, WHO příp. dalších
odborných institucí.

Základní
doporučené
strategie
prevence SSI
(surgical- site infection)
by SHEA (Society
for Healthcare
Epidemiology of
America)

Stupeň I.:

- Správné zásady podávání ATB profylaxe
- Dodržování normotermie v perioperačním období
- Optimalizace oxygenace tkání
- Kožní dekontaminace operačního pole alkoholovým přípravkem
- Kontrola hladiny glukózy u kardiologických operací
- Používání incizních fólií u operací zažívacího a biliárního traktu
- Používání WHO kontrolního operačního protokolu

Základní
doporučené
strategie
prevence SSI
(surgical- site
infection)
by SHEA (Society
for Healthcare
Epidemiology of
America)

Stupeň II.:

- Neodstraňovat vlasy/chlupy, jestliže to není pro vlastní výkon nezbytně nutné, nepoužívat žiletky
- Kontrola hladiny glukózy u nekardiologických operací (tedy zřejmě u všech ostatních)
- Zavedení systému surveillance SSI
- Zvýšit účinnost systému surveillance SSI pomocí automatizace/elektronizace dat
- Implementace postupů a doporučení v souladu se standardy založené na důkazech

Základní
doporučené
strategie
prevence SSI
(surgical- site infection)
by SHEA (Society for
Healthcare
Epidemiology of
America)

Stupeň III.:

- Edukace operatérů a ostatních v operačním týmu o prevenci SSI
- Edukace pacientů a jejich rodinných příslušníků o prevenci SSI
- Vyhodnocování dodržování nastavených preventivních parametrů se zpětnou vazbou

The ECDC Point Prevalence Survey of HAI and AMR

Bodová prevalenční studie 2012

- 1000 nemocnic ze 30 zemí EU
- 5.7% pacientů mělo infekci spojenou s nemocniční péčí (ISNP)
- ECDC odhaduje, že každý den má cca 80 000 pacientů minimálně jednu ISNP, tzn. jeden z 18 pacientů v evropských nemocnicích, má ISNP
- nejvyšší prevalence u kriticky nemocných pacientů- 19,5% (respirační trakt, krevní řečiště)
- ECDC odhaduje, že každý den více než 400 000 pacientů v evropských nemocnicích, tzn. jeden ze 3 pacientů, dostává alespoň jeden antimikrobní preparát
- ECDC plánuje organizaci 2. celoevropské PPS 2016 – 2017

Zdroje

- Národní referenční centrum pro infekce spojené s nemocniční péčí – Státní zdravotní ústav Praha www.nrc-hai.cz
- Evropské centrum pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC) ecdc.europa.eu
- Světová zdravotnická organizace www.who.int
- Společnost nemocniční epidemiologie a hygieny www.sneh.cz

GUIDELINE FOR PREVENTION OF CATHETER-ASSOCIATED URINARY TRACT INFECTIONS 2009

Carolyn V. Gould, MD, MSCR¹; Craig A. Umscheid, MD, MSCE²; Rajender K. Agarwal, MD, MPH²; Gretchen Kuntz, MSW, MSLS²; David A. Pegues, MD³ and the Healthcare Infection Control Practices Advisory Committee (HICPAC)⁴

¹Division of Healthcare Quality Promotion
Centers for Disease Control and Prevention
Atlanta, GA

²Center for Evidence-based Practice
University of Pennsylvania Health System
Philadelphia, PA

³Division of Infectious Diseases
David Geffen School of Medicine at UCLA
Los Angeles, CA

